

City deal steden als motor voor duurzame voedselinnovatie:

Ons huidige voedselsysteem niet toekomstbestendig

Rotterdam Food Cluster
Cultivating Food Solutions

Tijdens World Food Day kwam een veertigtal smaakmakers tezamen in de Rotterdamse Pauluskerk. Voor bezinning én voor de bestuurlijke brunch 'Voedsel en de Stad'.

Bestuurders, ondernemers, wetenschappers en andere experts op het gebied van voedselbeleid: allen schoven zij aan op 16 oktober, Wereldvoedseldag. Voorafgaand aan het World Food Festival op het Schouwburgplein werd gegeten en gediscussieerd in het kader van de City Deal 'Voedsel op de Stedelijke Agenda'.

Dat is hard nodig, want ons huidige voedselsysteem is niet toekomstbestendig. Er zijn creatieve, innovatieve en oplossingsgerichte denkers en doeners nodig om het voedingsstelsel van morgen vorm te geven. Door het ontwikkelen en uitwisselen van ideeën wil de overheid inspelen op wat in de samenleving aan initiatieven opbloeit. De eerste twaalf steden hebben zich aangesloten bij de City Deal. De volgende stap is om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om te gaan samen werken. Een van de hamvragen tijdens de bestuurlijke brunch is dan ook: welke rol kunnen gemeenten spelen als het gaat om voedselbeleid? Mogen zij, bijvoorbeeld, de keuze van voedsel voor hun inwoners beperken om obesitas en andere gezondheidsproblemen 'te lijf' te gaan (en daarmee de kosten van de gezondheidszorg te verlagen)? Is het een optie om de kennis over voedselsystemen te exporteren in plaats van de producten zelf?

Wat is de City Deal Voedsel op de Stedelijke Agenda?

In oktober 2015 presenteerde het Nederlandse kabinet een nationale voedselagenda in de HYPERLINK "<http://agendastad.nl/wp-content/uploads/2016/06/kamerbrief-over-de-voedselagenda-voor-veilig-gezond-en-duurzaam-voedsel.pdf>" "Kamerbrief over de voedselagenda voor veilig, gezond en duurzaam voedsel". Stedelijke gemeenten spelen hierbij een belangrijke rol omdat zij voor de nationale voedselagenda de vertaling kunnen maken naar het lokale niveau en de uitvoering hiervan. Succesvol voedselbestuur is daarom sterk afhankelijk van gemeenten, zowel qua rolgeving als inhoud. In dit kader starten vier ministeries (EZ, BZK, VWS, OCW), twaalf gemeenten (Amsterdam, Almere, Den Haag, Ede, Groningen, Leeuwarden, Den Bosch, Venlo, Helmond, Utrecht, Oss, Rotterdam) en twee provincies (Gelderland, Noord-Holland), met betrokken partners vanuit kennisinstellingen en bedrijfsleven, de City Deal 'Voedsel op de stedelijke agenda'. De deelnemende steden streven er naar om het Nederlandse voedselsysteem te verbeteren door nauwe samenwerking met Rijkspartijen, kennisinstellingen en bedrijfsleven en bovendien van elkaar te leren in deze City Deal.

Meer informatie over de City Deal is te vinden op:

<http://agendastad.nl/citydeal/5319/>

2 City deal als motor voor duurzame voedselinnovatie

En: werken korte voedselketens alleen wanneer voedsel wordt geproduceerd waar de consument behoefte aan heeft?

Onder leiding van vier gespreksleiders werd, verdeeld over vier tafels, hierop gereageerd. Tafelheer **Jan Willem van der Schans** (onderzoeker Wageningen UR) constateert dat ons stedelijk voedselsysteem te productiegedreven is. Dat je vanuit een specifieke markt vraag zou moeten teruggaan naar een bepaalde productiewijze en hoeveelheid. "Het verhaal van de korte en lange ketens' kan beter op elkaar worden afgestemd", vindt hij.

Disgenoot **Adriaan Visser** (wethouder Financiën, Organisatie, Haven, Binnenstad en Sport in Rotterdam) geeft aan dat we in Nederland goed weten hoe we efficiënt kunnen telen en die kennis kunnen 'vermarkten'. We kunnen echter een flinke slag maken door onze kennis over het gehele stedelijke voedselsysteem te vergroten. "Je moet geen kas op zich willen verkopen, maar het hele systeem, inclusief opslag, logistiek, et cetera."

Tafeldame **Inge Vermeulen** (Stuurgroep Westland Agenda) hamert erop hoe belangrijk de rol van de gemeente is bij het bij elkaar brengen van partijen, maar ook het stimuleren en faciliteren, onder meer door subsidies. Ten aanzien van de City Deal vinden haar tafelgenoten: "Ga niet kopiëren, maar bouw verder en leer van elkaar. Zoek ook samenwerking met gemeenten en kennisinstellingen in het buitenland, zoals Oxford."

Willemien Vreugdenhil (wethouder Ede) stelt dat met de nieuwe omgevingswetgeving steden meer ruimte biedt om hun voedselbeleid vorm te geven, bijvoorbeeld door groene en gezonde supermarkten te stimuleren, en groene en gezonde horeca te bevorderen. Hierover is bij een aantal bestuurders onduidelijkheid. Willemien Vreugdenhil en Adriaan Visser vinden dat de ruimte die steden hebben om een eigen voedselbeleid te voeren via de omgevingswet in het kader van de City Deal verder uitgezocht zou kunnen worden.

Hetzelfde geluid klinkt bij gespreksleider **Nico Verduin** (voorzitter LTO Noord Regio West). De steden kunnen van elkaar leren en elkaar aanvullen, maar hiervoor is wel coördinatie/regie nodig. Er zijn behoorlijk veel initiatieven, maar het ontbreekt aan overzicht: daar ligt een schone taak voor de Ministeries. Zodat de steden, het bedrijfsleven en kennisinstellingen elkaar beter kunnen vinden. Een goede afstemming - en regelgeving - is noodzaak om stappen te kunnen zetten. Hoe lastig dit ook is, want er zijn veel Ministeries betrokken bij Voedsel en de stad. Bovendien hebben de verschillende City's hun eigen speerpunten en focusgebieden. In Helmond is dat voedsel en technologie, in Utrecht voedsel en gedragswetenschappen en in Rotterdam de verbinding Stad-Platteland en voedsel en logistiek. Wat betreft de korte ketens: voor boeren moet een verdienmodel komen. De infrastructuur voor distributie moet ook worden verbeterd.

v.l.n.r. Nick van den Berg (Ontwikkelmanager Stadsontwikkeling, Rotterdam), Adriaan Visser (Wethouder Rotterdam), Elies Lemkes-Straver (directeur ZLTO), Willemien Vreugdenhil (wethouder Ede)

Isabelle Diks (wethouder Leeuwarden)

De tafel van **Hans Dagevos** (onderzoeker LEI - Wageningen UR) trekt soortgelijke conclusies. Froukje Idema (Programmamanager Food in Ede en City Deal-vertegenwoordiger): "Er zijn onderling best verschillen. Sommige steden hebben bijvoorbeeld een buitengebied, andere niet..."

Isabelle Diks (onder meer wethouder Natuur en Landbouw en Duurzame Ontwikkeling in Leeuwarden): "Er zouden pilotregio's moeten komen die je vervolgens kunt opschalen. Elkander niet beconcurreren, maar werken aan de hand van een open source model."

Jolanda Heistek (Programmamanager Greenport Westland-Oostland) stelt voor om proeftuinen in te richten. "We hebben dan wel de overheid nodig om het vliegwiel aan te jagen. In ieder geval bij het verbinden en van elkaar leren wat wel of niet goed gaat."

Henk Oosterling (Rotterdam Vakmanstad, Regionale Food Council) benadrukt het belang van netwerken en vooral het opschalen van netwerken. Aan het adres Rob van Brouwershaven (Directeur Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit bij het Ministerie van Economische Zaken): "Voedsel mag niet gescheiden zijn van onderwijs, economie of gezondheid; voedsel =raakt álles. Er moet een satéprikker door alle Ministeries. Door de verschillende Ministeries moet een integrale strategie worden ontwikkeld. Daarna mag pas worden gekeken naar budgetten. We moeten uit de tunnels!"

Volgens **Rob van Brouwershaven** (EZ) is een circulaire aanpak vanuit Den Haag, zowel nationaal als internationaal, 'lastig': "Wat we wél kunnen, is elkaar stimuleren. We moeten toe naar een andere manier van voedselproductie met een integraal businessmodel. Door middel van de City Deal creëer je een belangrijke innovatiemotor."

Henk Oosterling ziet onderwijs als hét middel om de voedselproblematiek te bestrijden. Het succes van het innovatieve onderwijsprogramma in 'de zware wijken van Rotterdam-Zuid' sterkt hem hierin: "Je moet zo vroeg mogelijk beginnen. We zien dat de leerprestaties door beter eten, meer verdieping en meer sport omhooggaan."

Ook zegt hij: "Wat kinderen op school zien, gaan ze thuis maken: dán verandert er iets in hun eetpatroon. Niet een keer Pierre Wind uitnodigen, maar hen op regelmatige basis laten kennismaken met iets nieuws, ook op voedselgebied. In nieuwe scholen moeten standaard een kooklokaal, tuin en sportzaal komen. Kinderen worden namelijk consumenten."

Hans Dagevos van LEI-Wageningen UR spreekt over 'betutteling' als de overheid mag bepalen wat de burger eet. Froukje Idema (Ede) heeft het liever over het leggen van verbindingen in plaats van over paternalisme. Als voorbeeld geeft ze dat er in haar gemeente overleg is met de grootste supermarkt van Nederland over hoe regionale producten in de schappen terecht kunnen komen. Jolanda Heistek (Greenport) knikt instemmend. Tegelijkertijd geeft zij aan dat een dergelijk initiatief in de grote steden, vanwege de logistiek, lastig is.

Wethouder Isabelle Diks uit Leeuwarden heeft soortgelijke ervaringen in haar gemeente: "Het grootste probleem is: hoe krijg je producten bij mensen op hun bord? En: hoe krijg je die mooie kaasjes bij de kok? We moeten oppassen dat we niet blijven steken in het rondbrengen van drie potten jam en flessen appelsap met de bakfiets. Het opzetten van distributiesystemen, daar moeten we energie in steken."

Meer informatie?

**Amelia Oei, Project Manager Rotterdam Food Cluster
Stadsontwikkeling Rotterdam**

M: (06) 100 835 61

E: a.oei@rotterdam.nl

Henk Oosterling (Vakmanstad, Regionale Food Council)

Deelnemers brunch 16 oktober 2016

Agrifood Capital	Roel Schutten
Food Film Festival/Slow Food Youth Network	Janno Lanjouw
Gemeente Almere	Tjeerd Herrema
Gemeente Almere	Jo van der Veen
Gemeente Ede	Williemien Vreugdenhil
Gemeente Ede	Lara Sibbing
Gemeente Ede	Froukje Idema
Gemeente Helmond	Jos van Bree
Gemeente Leeuwarden	Isabelle Diks
Gemeente Midden-Delfland	Govert van Oord
Gemeente Rotterdam	Adriaan Visser
Gemeente Rotterdam	Nick van der Berg
Gemeente Utrecht	Hetty Linden
Gemeente Zuidplas	Rik van Woudenberg
Greenport W-O	Jolanda Heistek
InHolland	Gerard van Oosten
InHolland	Marcel Nollen
InHolland	Hans Dagevos
LTO Noord/West Nederland	Nico Verduin
Ministerie BZK	Frank Renier
Ministerie EZ	Rob van Brouwershaven
Ministerie EZ	Gerrit-Jan Brummelman
Rabobank	Leo Peeters Weem
Regionale Food Council	Agnes van Ardenne
Regionale Food Council/ Rabobank R'dam	Sezgin Yilgin
Regionale Food Council/Rechtstreek	Arthur Nijhuis
Regionale Food Council/Vakmanstad	Henk Oosterling
Sezer consult	Cemile Sezer
Stuurgroep Westlandagenda	Inge Vermeulen
WageningenUR	Jan Willem van der Schans